

Lounas Marxin kanssa

Seuraavan katkelman kirjeestä, joka on päivätty helmikuun 1. päivänä vuonna 1879, on kirjoittanut M. E. Grant Duff, Gladstonen hallituksen entinen ministeri, kuningatar Viktorian vanhimmalle tyttärelle, joka oli tuolloin naimisissa Saksan keisarin Fredrik III:n kanssa. Saksan halitsevaa luokkaa oli alkanut huolestuttaa Marxin ja Engelsin seuraajien johtaman Saksan Sosiaalidemokraattisen Puolueen kasvava voima.

– Toim.

Maalisk. 1 pnä 1879

Hyvä Rouva,
Teidän Keisarillinen Korkea-arvoisuutenne, minulla viimeksi ollessa kunnia tavata teitä, käytti tilaisuutta hyväkseen ilmaistakseen kiinnostusta Karl Marxiin ja kysyäkseen, tunsinko hänet. Päätinkin käyttää hyväkseni ensimmäisen mahdollisuuden tutustua häneen, mutta tuota tilaisuutta minulla ei ollut ennen kuin eilen, jolloin tapasin hänet lounaalla ja vietin kolme tuntia hänen kanssaan.

Hän on lyhyt, melko pieni mies, jolla on harmaa tukka ja parta, mikä muodostaa omalataisuuden vastakohtan yhä vielä tummille viiksille. Kasvot ovat jokseenkin pyöreät; otsa hyvin muodostunut ja täyteläinen – katse melko kova mutta koko olemus pikemminkin miellyttävä kuin epämiellyttävä, ei missään tapauksessa sellaisen miehen olemus, jolla on tapana syödä sylilapsia kehdoistaan – mikä nähdäkseni Poliisin käsitys hänestä on.

Hän puhui hyvin asioista perillä olevan miehen, eikä niinkään oppineen miehen tavoin. Hän oli hyvin kiinnostunut vertailevasta kielitieteestä, mikä oli johtanut hänet vanhaan slaavin kieleen ja muihin sivututkimuksiin. Monet kiehtovat käänteet ja kuivan huumorin pilkahdukset tekivät hänen puheensa vaihtelevaksi, kun hän esimerkiksi puhui Hezechiellin ”Life of Prince

Bismarck’sta”, hän viittasi siihen aina, asettaen sen vastakkain toht. Buschin kirjan kanssa, VANHANA testamenttina.

Hänen puheensa oli hyvin positiivista, hieman kyynistä – ilman mitään innostuksen merkkiä – kiinnostavaa ja mielestäni hänellä oli hyvin oikeaan osuvia ajatuksia kun hän puhui menneisyydestä ja nykyisyydestä, mutta hämäriä ja epätyytyttäviä kun hän siirtyi puhumaan tulevaisuudesta.

Hän odottaa, eikä niinkään perusteitta, Venäjällä piakkoin tapahtuvan suuren romahduksen ja ajattelee sen alkavan ylhäältä käsin tapahtuvilla reformeilla, jota vanha huono rakenne ei kestä ja joka johtaa sen täydelliseen luhistumiseen. Siitä, mikä tulisi sen sijalle, hänellä ei ilmeisesti ollut selvää käsitystä lukuunottamatta sitä, että pitkään aikaan Venäjällä ei voisi olla vaikutusvaltaa Euroopassa.

Lisäksi hän ajattelee liikkeen leviävän Saksaan ja ottavan siellä olemassa olevan sotilailisen järjestelmän vastaisen kapinan muodon.

Kysymykseeni, ”Mutta kuinka voitte odottaa armeijan nousevan päälliköitä vastaan?”, hän vastasi – unohdatte, että Saksassa nykyään armeija ja kansakunta ovat lähes täysin identtiset. Sosialistit, joista kuulette puhuttavan, ovat harjaantuneita sotilaita siinä missä muutkin. Ei ole ajateltava ainoastaan palveluksessa olevaa armeijaa. On ajateltava Landwehriä – ja jopa palveluksessa oleva armeija on siellä hyvin tyytymätöntä. Koskaan aiemmin ei ole ollut armeijaa, jossa ankara kuri olisi johtanut niin lukuisiin itsemurhiin. Askel itsensä ampumisesta upseerinsa ampumiseen ei ole pitkä ja kun tästä kerran saadaan esimerkki, sitä pian seurataan. Mutta jos oletetaan, sanoin, että Euroopan hallitsijat pääsisivät keskenään yhteisymmärykseen aseistuksen vähentämisestä, mikä suuresti helpottaisi ihmisten taakkaa, miten tällöin kävisi Vallankumouksen, jonka oletatte vallitsevan tilanteen jonain päivänä synnyttävän?

Ah, hän vastasi, yhteisymmärrykseen he eivät

päase. Kaikenlaiset pelot ja kateus tekevät sen mahdottomaksi. Taakka kasvaa yhä suuremmaksi ja samaan tahtiin tiede ottaa edistysaskeleita parantaakseen Tuhoamisen Taidetta ja vuosi vuodelta yhä enemmän täytyy sijoittaa kalliisiin sotakoneisiin. Se on noiduttu kehä – siitä ei ole ulospääsyä. ”Mutta”, sanoin, ”koskaan vielä ei ole ollut vakavaa poliittista nousua ilman todella suurta kurjuutta”. Ette voi kuvitellaakaan, hän yhtyi puheeseeni, kuinka hirvittävä on ollut kriisi, jonka Saksa on joutunut kokemaan viimeisten viiden vuoden aikana.

No, sanoin, olettakaamme, että Vallankumouksenne on tapahtunut ja vallitsee haluanne tasavaltainen hallitusmuoto – siitä on vielä pitkä matka omienne ja ystävienne erityisten ajatusten toteuttamiseen. Epäilemättä, hän vastasi, mutta jokainen suuri liike on hidas. Se olisi vain askel parempaan kuten teidän vuoden 1688 vallankumouksenne – pelkkä askel matkalla.

Yllä esitetty antaa Teidän Keisarilliselle Korkearvoisuudellenne melko selvän kuvan siitä, minkälaiden ajatusten kanssa Euroopan lähitulevaisuudesta hän askartele. Ne ovat liian haaveellisia ollakseen vaarallisia, paitsi siinä määrin kuin itse tilanne hulluine aseistuskustannuksineen on ilmeisesti ja epäilemättä vaarallinen.

Jos kuitenkin Euroopan hallitsijat eivät seuraavan vuosikymmenen aikana ole löytäneet keinoa selvittää tästä pahasta ilman varoittavaa vallankumousyritystä, minä esimerkiksi olen epätoivoinen inhimillisyyden kohtalon suhteen ainakin tällä mantereella . . .